

Didactica Pro...

REVISTĂ DE TEORIE ȘI PRACTICĂ EDUCAȚIONALĂ

ISSN 1810-6455

Educație pentru cultură

here and now

hic et nunc

20 ANI

ProDidactica
CENTRU EDUCATIONAL

Centrul Educațional

PRO DIDACTICA

aici și acum

здесь и сейчас

ici et maintenant

NR. 4-5 (110-111) SEPTEMBRIE 2018

Revistă de teorie și practică educațională
a Centrului Educațional PRO DIDACTICA
Nr. 4-5 (110-111), 2018

Categoria C

Colegiul de redacție:

Gabriel ALBU (România)

Svetlana BELEAEVA

Nina BERNAZ

Rima BEZEDE

Viorica BOLOCAN

Tatiana CARTALEANU

Paul CLARKE (Marea Britanie)

Olga COSOVAN

Alexandru CRIȘAN (România)

Constantin CUCOȘ (România)

Otilia DANDARA

Ion DEDIU

Gheorghe DUCA

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Vladimir GUȚU

Kurt MEREDITH (SUA)

Liliana NICOLAESCU-ONOFREI

Vlad PĂSLARU

Carolina PLATON

Igor POVAR

Nicolae PRODAN

Emil STAN (România)

Echipa redacțională:

Redactor-șef:

Mariana VATAMANU-CIOCANU

Redactori:

Elena SUFF

Vitalie SCURTU

Tehnoredactare și design grafic:

Nicolae SUSANU

Prepress: Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Tipar: Casa editorial-poligrafică "Bons Offices"

S.R.L., mun. Chișinău

Tiraj: 800 ex.

Articolele publicate nu angajează în niciun fel
instituțiile de care aparțin autorii, tot așa cum nu
reflectă poziția finanțatorilor.

Adresa redacției:

str. Armenească, 13, mun. Chișinău

MD-2012, Republica Moldova

tel: (022)542976, fax: 544199

E-mail: didacticapro@prodidactica.md

www.prodidactica.md/revista

ISSN 1810-6455

© Copyright Centrul Educațional
PRO DIDACTICA

CULTURA CALITĂȚII

Valentina CHICU, Serghei LÎSENCO

Cultura calității

(The Culture of Quality)..... 3

CULTURA ORGANIZAȚIONALĂ

Rima BEZEDE

Cultura organizațională

(Organizational Culture)..... 8

Cultură organizațională înseamnă modul de viață al unei organizații... (Interviu cu Liliana NICOLAESCU-ONOFREI)

(Organizational Culture is the Organizational Lifestyle... (Interview with Liliana

NICOLAESCU-ONOFREI)) 13

CULTURA PROFESIONALĂ

Tatiana CARTALEANU

Cultura pedagogică

(Pedagogical Culture)..... 15

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Cultura diplomatică, componentă a competenței profesionale a managerilor de proiecte și a formatorilor

(Diplomatic Culture as a Component of Project Managers' and Trainers' Professional Competence) 20

CULTURA VOCAȚIONALĂ

Otilia DANDARA

Educația pentru carieră, conținut al educației de-a lungul vieții

(Career Education as Part of Lifelong Learning)..... 27

CULTURA COMUNICĂRII

Olga COSOVAN

Cultura scrisului

(The Culture of Writing)..... 31

Angela GRAMA-TOMIȚĂ

Cultura(ă) lingvistică și (cu) Mâncătorul de cuvinte al lui M. Vișniec

(Linguistic Culture and the Eater of Words by M. Vișniec)..... 34

Nina MÎNDRU

Cultura comunicării

(The Culture of Communication)..... 39

Livia STATE

Educație pentru cultură prin film

(Education for Culture through Films)..... 42

Loretta HANDRABURA, Natalia GRÎU

Educația pentru media în contextul competențelor pentru secolul al XXI-lea

(Media Literacy in the Context of 21st-century Skills)..... 46

CULTURA CIVICĂ

Elena SUFF

Învață de la toate: cultura civică – o competență transdisciplinară

(Learn from Everything: Civic Culture as a Transdisciplinary Competence)..... 50

Eugenia NEGRU

Proiectul școlar de ghidaj: Chișinău – orașul Primei Uniri

(A School Guiding Project: Chișinău – the City of the First Union)..... 53

Daniela STATE

Cultura bunei vecinătăți. Oră de bilanț

(The Culture of Good Neighborhood: The Recap Class)..... 56

Raisa GAVRILIȚĂ

Aspecte ale educației interculturale la orele de română prin intermediul activităților extraclasă

(Aspects of Intercultural Education in Romanian Language and Literature Lessons and through Activities Outside the Classroom)..... 63

CULTURA VIEȚII

Tatiana TURCHINĂ

Abilitățile socioemoționale: prioritate a educației secolului al XXI-lea

(Socio-emotional Skills as a Priority of 21st Century Education)..... 68

Daniela TERZI-BARBAROȘIE

Feminizarea învățământului din Republica Moldova ca factor sociocultural

(The Feminization of the Educational System of the Republic of Moldova as a Socio-Cultural Factor)..... 73

Oxana DRAGUȚA Starea de bine a elevului de azi – succesul și sănătatea adultului de mâine (The Well-being of Student Today - the Success and the Health of Adult Tomorrow)	80
CULTURA ANTREPRENORIALĂ	
Lia SCLIFOS De la educație antreprenorială la o cultură antreprenorială (From Entrepreneurial Education to Entrepreneurial Culture)	86
CULTURA INFORMAȚIONALĂ	
Anatol GREMALSCHI, Angela PRISĂCARU Formarea și dezvoltarea culturii informaționale și a gândirii algoritmice în învățământul general (Forming and Developing Informational Culture and Algorithmic Thinking in General Education)	90
CULTURA ECOLOGICĂ	
Viorel BOCANCEA Cultura ecologică – rezultat al educației ecologice (An Ecological Culture as the Result of Ecological Education)	95
CULTURA GEOGRAFICĂ	
Nina VOLONTIR Reflecții privind formarea și dezvoltarea culturii geografice – parte componentă a culturii generale umane (Reflections on the Formation and Development of Geographical Culture – a Part of General Human Culture)	98
CULTURA PARTENERIATULUI ÎN EDUCAȚIE	
Angela MUȘENCO Depășirea barierelor în calea parteneriatului școală-familie (Overcoming Obstacles towards a School-Family Partnership)	103
Ecaterina MOGA Cultura comunicării cu părinții (School and Parents: The Culture of Communication)	106
Valeriu GORINCIOI Spre o cultură managerială înaltă printr-un parteneriat eficient școală-familie (Developing High-Quality Managerial Culture through Efficient Partnerships between School and Parents)	109
CULTURA EDUCAȚIEI	
Sorin CRISTEA Cultura pedagogică (Pedagogical Culture)	113

P R O I E C T E C E P D

Educație de calitate din mediul rural din Republica Moldova. Formarea cadrelor didactice pentru implementarea curriculumului modernizat de liceu	5
Pentru o mai bună guvernare și responsabilizare în școală	10
Consolidarea sistemului de educație profesională tehnică în Moldova/CONSEPT, componenta <i>Dezvoltare organizațională</i>	11
Leadership educațional	14
Dezvoltarea resurselor umane în educație: de la idei strategice la acțiuni durabile	16
Parteneriat global pentru educație	18
Consolidarea sistemului de educație profesională tehnică în Moldova/CONSEPT, componenta <i>Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice</i> . <i>Gândire critică pentru formarea competențelor profesionale</i>	30
Asigurarea succesului în procesul de învățare a lecturii și scrierii pentru copiii vulnerabili	33
Optimizarea predării limbii române în UTA GĂGĂUZIA	35
Comunități școlare în acțiune: crearea condițiilor de persistare în școală a elevilor din familiile social-vulnerabile	51
Educație civică pentru buna înțelegere pe ambele maluri ale Nistrului	54
Educație pentru pace prin promovarea culturii bune vecinătăți în clasele primare	58
Lecții europene	59
Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice	61
Educație interculturală pe ambele maluri ale Nistrului	65
Un viitor pentru copiii noștri	69
Educație pentru antidiscriminare de gen și șanse egale	77
Promovarea educației pentru sănătatea tinerilor	82
Platforma Sport pentru consolidarea încrederii și intensificarea colaborării între comunități de pe ambele maluri ale Nistrului	84
Educația deschisă în Moldova: aici și acum	91
Îmbunătățirea calității învățământului vocațional tehnic în domeniul TIC din Republica Moldova	94
Dezvoltarea școlii comunitare	95
Consolidarea ONG-urilor locale prin intermediul parteneriatelor comunitare	105
Pentru reforme calitative în educație	114

Raisa GAVRILIȚĂ

gr. did. sup., Liceul Teoretic M. Sadoveanu din Călărași
formator, Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Aspecte ale educației interculturale la orele de română prin intermediul activităților extraclasă

Rezumat: În acest articol vom evidenția două perspective ale interculturalității: 1) literară (texte din literatură studiate la lecții, care prezintă elemente de interculturalitate); 2) a promovării educației interculturale prin intermediul evenimentelor extracurriculare organizate în cadrul liceului și la festivaluri raionale, prin elaborarea de către elevi a unor compoziții care reflectă pe larg acest aspect.

Cuvinte-cheie: acceptare, toleranță, evenimente culturale, colaborare, prietenie, egalitate, diferențe, unitate.

Abstract: The article highlights the two dimensions of interculturality: the literary dimension (fiction with elements of interculturality, studied during classes) and the promotion of intercultural education by organizing extracurricular activities at the school and during regional festivals, through the compositions students write in order to reflect this aspect in its entirety.

Keywords: acceptance, tolerance, cultural events, collaboration, friendship, equality, differences, unity.

Oare cum ar fi viața noastră dacă toți am fi la fel? Dacă nu ne-am deosebi prin nimic? Dacă am gândi și am zâmbi la fel, ne-am supăra și ne-am îmbrăca la fel? Nu vă surâde această perspectivă? Nici mie. Monotonia nu place nimănui, plictiseala – de asemenea. Viața nu ar mai avea culori pronunțate, ci șterse, voalate. De aceea, e imperios necesară DIVERSITATEA. De aceea, trebuie să învățăm a o accepta, a o cultiva, a o admira.

Suntem atât de diferiți, unici, irepetabili, avem obiceiuri, deprinderi, case, haine, culturi diferite, dar suntem egali în fața soarelui, în fața universului și a Marelui Creator.

Este foarte plăcut că pe rețelele de socializare se promovează sărbători precum Ziua Zâmbetului, Ziua Îmbrățișărilor, Ziua Toleranței, Ziua Prieteniei, chiar și Ziua Fericii. Cu prilejul acestora, le trimitem un mesaj scurt prietenilor ca să-i bucurăm, să le facem ziua mai frumoasă. Nu mai zic de sărbătorile profesionale, care ne motivează să scriem și să-i felicităm pe cei de lângă noi, pe cei care și-au făcut datoria atunci când au fost solicitați: medici, arhitecți, avocați, cizmari, bucătari, profesori etc.

Ziua Internațională a Oamenilor în Etate, Ziua Femeilor, Ziua Muncii – toate ne îndreaptă recunoștința spre cineva sau ceva. *A fi recunoscător* e o artă, care se educă, cu răbdare și mîgală. Recunoștința nu e o valoare foarte des întâlnită la contemporani, la generațiile în creștere. Egoismul, neori, domină, acoperă alte calități, cum ar fi *generozitatea, răbdarea, bunăvoința, simplitatea*. Educarea valorilor e un proces complex, continuu, de lungă durată. Acceptare, prietenie, compasiune, cumpătate, toleranță – aceste virtuți îi îndrumă pe oameni să abordeze pașnic cele mai variate probleme și realități ale secolului.

Educația multiculturală este considerată un factor de stabilitate democratică, pe când educația interculturală presupune o nouă abordare a valorilor indivizilor, a tradițiilor, a obiceiurilor etnice întâlnite în societatea contemporană.

Astfel, conceptul *intercultural* are o conotație interacționistă, dinamică; el trimite la schimb, reciprocitate, invită la decentrare, la găsirea unor forme de dialog. Din perspectivă interculturală, sunt posibile: recunoașterea diversității reprezentărilor, a referințelor și a valorilor; dialogul, schimbul și interacțiunile dintre aceste diverse reprezentări și referințe; dialogul și schimbul între persoanele și grupurile ale căror referințe diferă, multiple și, adesea, divergente; dinamica și relația dialectică, de schimbări reale și potențiale, în timp și spațiu.

Odată cu dezvoltarea comunicării, culturile și identitățile se transformă, fiecare participând la transformarea altor culturi. Este adevărat că diferențele contează, dar ele nu trebuie să ne despartă, pentru că fiecare este altfel și știe altceva. Putem învăța unii de la ceilalți, trebuie să fim toleranți, să nu ne impunem propriile convingeri, pentru că fiecare dintre noi vrea să păstreze tradițiile neamului său.

Curriculumul la *Limba română* nu preconizează corelarea anumitor conținuturi cu problema interculturală, astfel că profesorului îi revine rolul de a selecta sau formula sarcini în așa fel încât să reușească să orienteze elevii spre înțelegerea faptului că nu există culturi inferioare sau superioare, nu există rase speciale și că toate persoanele trebuie respectate. Operele literare oglindesc viața diferită a etniilor, fie maghiară, romă, indiană etc., cu o tradiție istorică, conotații interculturale și multiculturale. Vom aborda consecvent acest subiect la orele de literatură, punând

accentul pe aspectul interculturalității, al acceptării și al diversității.

În clasa a V-a, studiem basmul *Prâslea cel voinic și merele de aur*, cules de Petre Ispirescu. Fragmentul din finalul basmului, în care Prâslea își iartă frații, nedorind să se răzbune, este unul elocvent în acest sens: ”*Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise: – Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieși la scara palatului și vom arunca fiecare câte o săgeată în sus și Dumnezeu, dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi.*”

Exerciții:

1. Cum ai fi procedat tu dacă ai fi fost în locul lui Prâslea?
2. De ce Prâslea a ales să nu se răzbune?
3. Ce trăsătură a lui Prâslea desprindem din fapta lui?
4. De ce răul și invidia sunt pedepsite?
5. Relatează o situație din viață când cineva ți-a făcut ceva neplăcut. Cum ai reacționat?
6. Cum înțelegi perceptul biblic *Dacă cineva îți dă o palmă peste obrazul drept, întoarce-i-l și pe celălalt* (Matei 5:39)?

Fabulele sunt niște texte excelente pentru promovarea calităților morale. În clasa a VI-a, studiem unitatea *Fabula*. Analizăm din manual textul lui Alexandru Donici *Doi câini*, reliefând, în cadrul discuțiilor, necesitatea echității sociale și a egalității în drepturi:

”– *Eu sunt ca pururea. Rabd foame, ploaie, ger; Păzind ograda la boier; Dorm lângă poartă sau cu caii, Și de la bucătari ades mănânc bătaie. Ba ieri și un fecior trei lovituri mi-au tras, Pentru că n-am lătrat la vreme și la ceas. Dar tu, Juju, cu ce-ntâmplare Ai căpătat favor asupra-ți așa mare? Ce slujbă la stăpân în faptă împlinești? Fiind atât de mic, în ce te bizuiești?*
– *Eu! Au răspuns Juju. Mă mir de întrebare! Eu fac apporte și joc ca omul în picioare! Din oameni iarăși sunt la soartă în favor; Pentru că-n două labe știu a-umbla ușor Și fac apporte. Când pot.*”

Exerciții:

1. Numește personajele textului. Ce relație există între ele?
2. Selectează fragmente relevante pentru a caracteriza fiecare personaj.
3. Găsește proverbe potrivite mesajului textului.
4. Dezvoltă ideea proverbului *Unul face, altul trage*.
5. Ce i-ai reproșa cățelului?

6. Dacă ai avea posibilitatea să-ți alegi un rol, pe care l-ai juca? De ce?
7. Interpretează comportamentul lui Juju: este demn de laudă, sincer, nesincer...?
8. Raportează la viața de azi morală fabulei.
9. Ce părere ai despre dulău și Juju? Ce fel de oameni reali reprezintă?
10. Care personaj îți este simpatic? Argumentează.
11. Ce vicii umane satirizează Al. Donici?
12. Care e atitudinea autorului față de acest tip de oameni: ironică, critică, tolerantă, zeflemitoare...?
13. Avansează diverse presupuneri cu privire la cei care s-ar putea ascunde sub masca personajelor lui Al. Donici.
14. Modifică conținutul fabulei, introducând un nou personaj.

Le propunem elevilor pentru lectură independentă fabula *Câinele și cățelul*. La lecție, vom discuta și în baza acestei fabule, care e un excelent text pentru educarea în spiritul egalității:

”*Cât îmi sunt de urâte unele dobitoace, Cum lupii, urșii, leii și alte căteva, Care cred despre sine că prețuiesc ceva! De se trag din neam mare, Asta e o-ntâmplare: Și eu poate sunt nobil, dar s-o arăt nu-mi place. Oamenii spun adesea că-n țări civilizate Este egalitate. Toate iau o schimbare și lumea se cioplește, Numai pe noi mândria nu ne mai părăsește. Cât pentru mine unul, fieștecine știe, C-o am de bucurie Când toată lighioana, măcar și cea mai proastă, Câine sadea îmi zice, iar nu domnia-voastră.*”
Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare. Cățelul Samurache, ce ședea la o parte Ca simplu privitor, Auzind vorba lor, Și că nu au mândrie, nici capricii deșarte, S-apropie îndată Să-și arate iubirea ce are pentru ei: ”Gândirea voastră, zise, îmi pare minunată, Și sentimentul vostru îl cinstesc, frații mei.”
”– *Noi, frații tăi? răspunse Samson plin de mânie, Noi, frații tăi, potaie! O să-ți dăm o bătaie Care s-o pomenești. Cunoști tu cine suntem și ți se cade ție, Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești?*”
”– *Dar ziceați... ” – Și ce-ți pasă? Te-ntreb eu ce ziceam? Adevărat vorbeam, Că nu iubesc mândria și că urăsc pe lei,*

*Că voi egalitate, dar nu pentru căței.”
Aceasta între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.”*

Exerciții:

1. Identifică, într-o diagramă Venn, asemănările și deosebirile dintre cele două fabule.
2. Definește, cu ajutorul dicționarului, cuvântul *egalitate*.
3. Comentează utilizarea acestui lexem repetat în text.
4. Prezintă, în trei enunțuri, cum înțelegi tu adevărata egalitate.

Tot în clasa a VI-a, un bun prilej de a educa interculturalitatea sunt basmele. Pornind de la *Dârzul soldațel de plumb*, autor H. Ch. Andersen, le propunem pentru atelierul de lectură și discuție basmul *Rățușca cea urâtă*, scrisă de același autor.

”Și așa au rămas aici ca la ele acasă. Pe biata rățușcă însă, aceea care ieșise din ou cea din urmă și era așa de urâtă, toate rațele cealalte o ciupeau, o înghionteau și o luau peste picior; și nu numai rațele, dar și găinile.” *”E prea mare”, ziceau toate orătăniile din curte, iar curcanul care venise pe lume cu pinteni, și de aceea credea că e împărat, se umfla ca o corabie cu toate pânzele sus, se repezea la rățuște, tușea de câteva ori mânios și i se înroșea tot capul. Săraca rățușcă nu mai știa unde să se ducă și ce să facă! Era mâhnită din pricină că era așa de urâtă și toate păsările din curte râdeau de ea.*

Astfel a trecut ziua cea dintâi și după aceea a fost din ce în ce mai rău. Pe rățușcă toți o alungau și chiar și surorile ei o ocărau și spuneau: ”De te-ar prinde o dată mâta, urâcioasă ce ești!”. Și mamă-sa zicea și ea: ”Bine-ar fi

să pleci și să nu te mai vad!”. *Rațele o ciupeau și găinile o băteau și o fată care se îngrijea de păsări a dat în ea cu piciorul. Rățușca n-a mai putut răbda și a sărit peste gard. Păsările de prin stușișuri au zburat care încotro, speriate.”*
”...Fug de mine fiindcă sunt așa de urâtă”, s-a gândit rățușca și a închis ochii, dar n-a stat pe loc și a plecat mai departe. Și așa, a ajuns la balta cea mare pe unde-s rațele sălbatic. Aici a stat toată noaptea, ostentă și amărâtă.”

”Ar fi prea trist să povestim ce-a îndurat și prin câte a trecut rățușca în iarna aceea. Când s-a făcut iar cald și soare, ea stătea în păpurișul bălții. Cântau ciocârliile, venise iar primăvara. Și deodată rățușca a văzut că poate să-și întindă larg aripile și că are în aripi o putere mai mare decât până atunci. Și-a luat deodată zborul și nici n-a știut când a ajuns într-o grădină mare, în care erau meri înfloriți și tufe de liliac mirositor; creșteau chiar pe marginea lacului. Ce frumos era aici! Dintre trestii ieșiră trei lebede plutind domol pe luciul apei. Rățușca știa ce păsări sunt și deodată o cuprinse o mâhnire ciudată.”

”Am să mă duc la păsările acelea frumoase și ele au să mă bată și au să mă omoare fiindcă sunt așa de urâtă și îndrăznesc să mă apropie de dânsele. Dar nu-mi pasă! Mai bine să mă omoare ele decât să mă ciupească rațele, să mă bată găinile, să-mi dea cu piciorul fata care îngrijește orătăniile și decât să sufăr de frig și de foame toată iarna.”

Exerciții:

1. De ce o ciupeau păsările pe ultima rățușcă?
2. Ce sentimente îți trezește acest fragment?
3. Explică enunțul *Pe rățușcă o cuprinse o mâhnire ciudată*.

PROIECTE CEPD

Educație interculturală pe ambele maluri ale Nistrului

Perioada de implementare: 5 mai 2014-28 februarie 2015

Parteneri: Centrul pentru Inovații Educaționale și Programe Sociale din regiunea transnistreană; Institutul Suedez pentru Pace și Arbitraj; Centrul pentru Integrare și Dezvoltare din Ucraina

Scopul proiectului: Ameliorarea dialogului intercultural și promovarea diversității culturale la nivel local și regional, prin intermediul cooperării eficiente între instituțiile guvernamentale și societatea civilă de pe ambele maluri ale râului Nistru

Rezultate: Ateliere organizate cu autorii de materiale didactice; materiale elaborate, evaluate și expertizate la Ministerul Educației; instituții educaționale pentru experimentarea disciplinei opționale *Cultura bunei vecinătăți* selectate; materiale pentru experiment redactate și editate; materiale prezentate pentru 10 grădinițe și 20 de școlii-pilot din proiect; training pentru profesorii experimenterii realizat; experimentul pedagogic propriu-zis desfășurat și monitorizat pe parcursul anului de învățământ; materialele evaluate, în vederea diseminării acestora și a includerii disciplinei în lista opționalelor recomandate de Ministerul Educației pentru grupa mare și pregătitoare din grădiniță, dar și pentru toate clasele din învățământul obligatoriu, inclusiv în zonele multietnice etc.

4. Ce situații din viața oamenilor poate fi comparată cu acest pasaj?

5. Cum ai putea apăra un copil marginalizat?

În urma studierii povestirii *Domnul Trandafir* de M. Sadoveanu, le-am propus elevilor să citească o altă povestire, *Vasile Porojan*, scrisă de Vasile Alecsandri. Am repartizat elevilor fragmentul de mai jos:

"Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe ceea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martor al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșice și în azvârlitură de pietre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească. Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit demult unul de altul; eu înălțându-mă pe scară mai până în vârful ei și el rămânând jos fără a putea pune piciorul nici măcar pe întâia treaptă; însă acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă părliți de dânsul, și formam o pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apune."

Această operă ne oferă un minunat prilej de a discuta despre egalitate, despre drepturile romilor, despre libertate etc. La atelierul de lectură și discuție am abordat următoarele aspecte:

Exerciții:

1. Găsește două sinonime pentru lexemul *deopotrivă*.
2. Explică enunțul *Eram amândoi egali dinaintea soarelui*.
3. Cum explici sintagma *o pereche nedespărțită*?
4. Poți afirma că formezi cu cineva o pereche nedespărțită? De ce?
5. Numește figura de stil din sintagma *valurile lumii*.
6. Construiește un enunț cu sintagma de mai sus.
7. Adu exemplu și de alte opere literare unde treptele sociale au despărțit personajele.

În clasa a VII-a, vom aborda acest subiect prin intermediul romanului *Neamul Șoimăreștilor*, scris de M. Sadoveanu. Tudor Șoimaru, personajul principal, alături de frații săi de cruce, Simeon Bărnovă și Cantemir-bei, înfruntă nenumărate obstacole:

"Frățiile de război se leagă repede; dar prietenia mai domol își face loc, după potriveala sufletelor. Încet-încet, gustând din mâncări și din mied și vorbind, se deprindeau unul cu altul și se cunoșteau. Inimile li se încălziră ca și cafelele și începură a privi cu ochii umezi de duioșie prin fumul albastru al tutunului, care se răsfirea domol deasupra-le, sub pânza cortului." Alt fragment: *"- Fiecare cu sufletul lui... grăi domol Bărnovă; așa cum i-a fost împărțit de la Dumnezeu.*

Eu parcă l-aș înțelege puținel, măcar că toată viața mi-am petrecut-o la moșia bătrânească... Omul dorește mai cu samă ce-i lipsește..." – *Atuncea om face drum frățesc într-acolo și înapoi, zise cu voie bună tătarul. Merg cu tine, nu ne putem despărți atât de curând. Îmi ești drag, ai un suflet ciudat și o limbă dulce... Un drum până la Nistru îl facem ca vântul! – Dar pe mine unde mă lăsați? Strigă Bărnovă, ridicând în sus brațul drept. Mergem toți trei! Iar Șoimaru, sculându-se din perini, cu ochii umezi, îmbrățișă pe păgân și pe boier, frații lui."*

Exerciții:

1. Ai vreun prieten de altă etnie tu sau apropiații tăi? Ce vă unește? (indică 2-3 asemănări)
2. Notează 2-3 deosebiri dintre voi.
3. De ce sunteți prieteni?
4. Ce apreciezi la prietenul/prietena ta?
5. Ce ai vrea să mai afli despre el/despre ea?
6. Scrie în patru enunțuri ce crezi despre prietenia dintre oamenii de diferite naționalități.

În clasa a VIII-a, propunem pentru lectură independentă romanul *Baltagul* de M. Sadoveanu. Vom acorda o atenție deosebită legendei de la începutul romanului.

Exerciții:

1. Ce neamuri sunt prezentate în legendă? Citează.
2. Ce știi despre Moise? Documentează-te.
3. Explică enunțul *Să curgă spre voi banii ca apele*.
4. De ce plasează autorul această legendă la începutul romanului?
5. Completează tabelul:

Neamul	Darul lui Dumnezeu	Comentariul

În clasa a IX-a, vom organiza un atelier de lectură în baza romanului *Maitreyi* de M. Eliade. Elevii, în grup, vor realiza un proiect pe una din următoarele teme:

- *Religia hindusă;*
- *Îmbrăcămintea hindusă;*
- *Bucătăria hindusă; Interiorul caselor;*
- *Credințe populare și obiceiuri.*

O cerință obligatorie a proiectului va fi să găsească diferențele culturale ale celor două etnii: indieni și români. După prezentarea proiectului, are loc o discuție dirijată: De ce iubirea celor doi nu a rezistat? (Din cauza faptului că ei erau mult prea diferiți. În romanul *Maitreyi* diferențele culturale înving iubirea.)

O altă întrebare, foarte importantă, este: Ce ați desprins pentru viața voastră din acest roman? (În caz că mă îndrăgostesc de o persoană de o altă etnie, mă voi documenta despre toate aspectele vieții ei.)

Activitățile de învățare pot include, pe lângă exerciții de înțelegere a unor termeni specifici educației interculturale, și lectura unor texte; elaborarea unor tabele, diagrame, proiecte etc. În felul acesta, pas cu pas, elevii își vor cultiva respectul pentru semeni din diferite religii, popoare.

În partea a II-a a acestui articol ne vom referi la activități și evenimente extraclasă, ce consolidează realitățile interculturale, organizate în liceul moldo-rus în care predau.

Maslenița (Lăsatul Secului) – sărbătoarea când se ia rămas-bun de la iarnă – durează o săptămână. Ea începe întotdeauna cu 8 săptămâni înainte de Paște, care în fiecare an cade la date diferite. La începutul săptămânii, se face o păpușă, care înfățișează Maslenița. Aceasta poate fi confecționată din nuiiele, iar îmbrăcămintea poate fi cusută din bucăți de material de diverse culori. Păpușa se postează lângă avizier, în cel mai vizibil loc al școlii. Pe parcursul săptămânii, se organizează activități distractive, la care participă elevii din școală, vorbitori de română și rusă. Vinerea, se desfășoară un grandios festival al clătitelor, checurilor, prăjiturilor, plăcintelor. La ospăț participă toate clasele din ciclul gimnazial. Febra pregătirii e una extraordinar de frumoasă, intensă. Elevii colaborează între ei, implică și părinții. Pe mese tronează câte un samovar cu ceai, alte obiecte specifice acestei sărbători și indispensabilele clătite de tot felul. Pe fețele tuturor e multă veselie și bună dispoziție. E o activitate de mare succes în liceul nostru și impactul ei este nemaipomenit asupra relațiilor dintre elevii români, ruși și ucraineni.

Un alt eveniment important în acest sens este Festivalul Etniilor – un festival tradițional, aflat la ediția a 17-a. Ultima ediție a acestuia – *Unitate prin diversitate* – s-a desfășurat la muzeul *Casa Părintească* de la Palanca. La festival au participat moldoveni, ruși și ucraineni. Fiecare și-a prezentat obiceiurile și tradițiile, muzica și dansurile tradiționale.

Atmosfera de sărbătoare a fost creată și de cele 12 colective din raion. Au fost descoperite și promovate, totodată, tinerele talente. Meșterii populari și-au etalat lucrările, pe care le-au realizat special pentru această sărbătoare. Organizatorii și-au atins scopul – dezvoltarea relațiilor cultural-etnice și păstrarea identității culturale a fiecărei etnii.

Svetlana Vaniutchin, profesoară de istorie, o promotoare și o participantă fidelă a acestui eveniment, ne-a relatat următoarele: *”Evoluările elevilor sunt organizate, de obicei, de profesorii din liceu, preponderent de cei care predau în clasele alolingve: Irina Chicoti, Catarina Șoșu, Polina Omarova, Elena Cazimirov, Svetlana Vaniutchin și alții. În activitate se implică foarte des și părinții, pregătind costume naționale. Această sărbătoare de neuitat se desfășoară în curtea Muzeului Casa*

Părintească din satul Palanca, în aer liber. Curtea este împodobită după obiceiurile ucrainene și moldovenești. Elevii au posibilitatea să vizioneze evoluările colectivelor de copii și de maturi din diferite localități, să facă cunoștință cu folclorul etniilor din raion și să-și valorifice talentele și competențele artistice. Prin aceste acțiuni, se realizează scopurile generale ale festivalului: educarea toleranței și promovarea culturii, a limbii și a obiceiurilor etniilor ce locuiesc în raion”.

Profesoara de limba română, Catarina Șoșu, organizează ani la rând cu mult succes Festivalul Etniilor în liceu. Solicitată, ne-a mărturisit următoarele: *”Pentru prima oară, am participat la Festivalul Etniilor în anul 2015, la ediția a XV-a. La acest festival, au participat formații artistice de diferite genuri: folclorice, ansambluri vocale, soliști-vocaliști, soliști-instrumentiști, declamatori, grupuri teatrale. A fost organizată o expoziție comună a celor 7 muzee din raion cu genericul ”Patrimoniul industriei casnice”. Fiica mea, Victoria, a interpretat două piese în limba rusă. Am participat și în anii următori și, de fiecare dată, am rămas încântată de originalitatea decorului din ograda Casei Părintești: scena în formă de verandă, ghiveciuri originale cu flori, căsuța Babei Cloanța, trăsurile țiganilor, cuptorul cu plăcinte. Am decis să organizez acest festival și în liceul nostru. La primul festival au participat 28 de elevi de toate etniile. Ei au interpretat cântece populare ruse, ucrainene și românești, dansuri: Valenki, Polka, dans țigănesc. La ediția a II-a (16 martie 2017), numărul participanților a crescut până la 35. Au interpretat cântece în limbile română, rusă, franceză, engleză și ivrit. Tinerii dansatori au evoluat cu dansul Șaierul, Țărăneasca și dansul popular rus Na Ivana na Cupala. Și-au demonstrat talentul și tinerii soliști-instrumentiști – la pian, chitară și trompetă. Voi continua cu mare plăcere tradiția deja instaurată.”*

În încheiere: Evenimentele culturale de genul celor prezentate șterg toate barierele, favorizează comunicarea, dezvoltă prietenii, încălzesc inimi. La planificarea și desfășurarea evenimentelor participă și părinții, care se implică în prepararea bucatelor și pregătirea costumelor, împreună cu fiii și fiicele lor, astfel ecoul evenimentelor e de o largă rezonanță în întreaga comunitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Antonesei I. Modernitatea, globalizarea și dialogul culturilor private din perspectiva educației interculturale. Iași: Polirom, 2001.
2. Cucuș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Polirom, 2000.
3. Ciolan L. Pași către școala interculturală: ghid de educație interculturală pentru cadrele didactice. București: Corint, 2000.